

oorlog niet eeuwig kan duren.' Daarop knipoogde hij met het linkeroog. Wij hechttten hier grote waarde aan.'¹

Over een bezoek, begin juni '44 van Paravicini's opvolger, de Zwitser Max Pestalozzi, waren de leden van de *Special Party* ontevreden:

'Uit alles bleek dat hij . . . geen enkele invloed op de autoriteiten in Tokio kon uitoefenen. Ook ten aanzien van het gedwongen werken kon hij, zoals hij met klem beweerde, niets veranderen. Na de conferentie liep hij het hospitaal voorbij, de varkenshokken langs en de generaalsbarak door, zo de poort uit.'²

In Indië konden de gedelegeerden van het Internationale Rode Kruis (wij vermeldden al dat de gedelegeerde voor Borneo pas werd erkend toen hij al geëxecuteerd was) niets ten behoeve van de krijgsgevangenen bereiken, evenmin in Singapore, op Malakka en in Birma – in laatstgenoemd land hadden de Japanners niet eens een gedelegeerde toegelaten. Van Bangkok uit werd evenwel aan de krijgsgevangenen die aan de Birma-spoorweg werkten of gewerkt hadden, voorzover zij in Thailand bereikbaar waren, enige hulp verleend door de Zwitserse consul, tevens gedelegeerde van het Internationale Rode Kruis, en zijn Zweedse collega. De Zwitserse consul begon in de laatste maanden van '43 met geld dat hij via Genève van het Britse Rode Kruis had ontvangen, voedsel, zeep, sigaretten en medicijnen te kopen in de vrije handel en deed deze goederen ter waarde van ca. f 32 000 samen met ca. f 8 000 aan geld, dat als zakgeld bedoeld was, in november '43 toekomen aan de Britse gevangenen aan de Birma-spoorweg. Eind december volgde een tweede, ongeveer even grote zending. In een in februari '44 door Bern aan Londen, en daar ook aan de Nederlandse regering doorgegeven rapport stond: '*Owing to numerous deaths among prisoners due to lack of appropriate medical supplies the Swiss consul has been obliged to make purchases on the black market at very high prices.*'³

In maart '44 deed de Zwitserse consul weten dat de Japanners in Thailand het Rode Kruis niet wensten te erkennen: voor ontvangst van de hulpgoederen die hij wèl als particulier mocht blijven bijbrengen, zouden voortaan niet gevangenen maar Japanners tekenen. Welke zekerheid had men dan dat die hulpgoederen de gevangenen zouden bereiken? Gene. Desondanks besloot de Britse regering door te gaan met het

¹ P. Scholten: *Op reis met de 'Special Party'*, p. 155. ² A.v., p. 178–79. ³ Tekst in het memorandum, 17 febr. 1944, van het *Foreign Office* aan het Nederl. dept. van buitenl. zaken (ARA, MK, M 59, VII 20 B).